

ACC. N:R M. 14869:1-10.

Landskap: Skåne Upptecknare: Nils Ekstrand, Malmö
Härad: Torna Berättare: " " "
Socken: Lerelöv Berättarens yrke: f.d. poliskonstapel
Uppteckningsår: 1959 Född år 1882 i Lerelöv

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

*Sal och andra finrum. s. 1-10.
(skiss a sid. 10.)*

LUF 112

20/4-59

Skriv endast på denna sida.

Vid besvarandet av de frågor som innefattats i Eder ärade här ifrågavarande skrivelse, får jag inskränka mig till, att i den mån detta är mig möjligt söka beskriva hithörande förhållanden såsom de gestaltade sig, där på orten under 1890-talet. Eftersom jag senare ej haft min vistelse i trakten, saknar jag all kännedom om, när eller under vilka omständigheter inträffade förändringar företagits i berörda hänseende.

SALENS TILLKOMST.

Något utrymme på gårdarna med benämningen sal, fanns ej på den tiden. Senare har jag dock vid vissa tillfällen hört namnet uttalas med avseende på det rum som tidigare eller under den tid som avses med denna handling kallades sommarstugan, /I husmanshem kammer- set/. När namnet ändrades eller under vilka omständigheter, kan jag ej uttala mig om, men troligen har det blivit en modesak med det nya namnet som tillkommit efter hands som den yngre generationen vuxit upp och kommit att få mera att säga till om och då funnit namnet sal mera modernt och mera i överensstämmelse med den nyare tidens krav, utan samband med att någon förändring av bo-

Inf 112

1.

ningslängans plan företagits."Folkastua," kontor eller något annat finrum eller särskilt sovrum för husbondefolket, vet jag ej att det förekom någon stans, där på orten. Husbondefolket hade sin sovplats i en tvåmanssäng i dagligstugan.

Några nyheter ifråga om utformningen av bostadslängan, att omnämna, förekom ej under den tid det här är fråga om, vad jag känner till. Boningslängorna voro alla gamla och troligen byggda i början på 1800-talet i samband med enskiftet och utbrytningen från byarna. Sommarstuga och "baghus" var den gängse benämningen på utrymmena utöver dagligstugan. Vad som därmed åsyftades, kan jag ej svara på. Det är ej heller lätt för mig att kunna svara på frågan, hur dessa rum voro möblerade, enär man så gott som aldrig kom i tillfälle till komma dit in. De gånger man kom till gårdarna i något ärende, kom man aldrig längre än in i dagligstugan, och efter som jag utgått från ett fattigt husmanshem, kunde det ju aldrig komma ifråga, att jag fick den äran att bliva inbjuden som gäst till något kalas i gårdarna, för i så fall skulle kanske tillfälle ha ^{givits} till att få en inblick även i de övriga rummen utöver dagligstugan.

Som exempel på den tidens förhållanden därvidlag, så kan jag i detta sammanhang tala om, att jag som pojke hade tjänst på fem olika gårdar, dels som vaktpojke och dels som minstdräng under en tid av två år på varje, men på ingendera av dessa gårdar fick jag tillfälle till att få se eller träda min fot in i något annat rum än dagligstugan och köket. De manliga tjänarna kommo aldrig längre. Jag har dock varit i tillfälle till att få se sommarstugorna och bakhusen på två gårdar i Kumlatofta, där jag ej haft tjänst, och jag skall här söka beskriva möbleringen därstädes i den mån jag har minne därav. På dessa båda ställen var möbleringen i stort sett lika. I sommarstugorna bestod möbleringen huvudsakligen av familjemedlemmarnas kistor, en säng, ett stort skåp och ett par stolar samt möjligen ett bord, jag kan ej med säkerhet erinra mig detta. Mattor på golven fanns ej. Bakhuset vill jag också minnas såg mera ut som ett rum där man ställde in litet av varje där stod en byrå eller två, en vävstol och andra redskap som man hade användning för vid de olika förberedelserna till väveriärbeten, såsom haspa, varpa, garnvinga bl. annat.

H.

Dessa båda gårdar voro Kumlatofta n:r 1 och 4. Ägare till den förra var änkan Margareta Andersson och till den senare åbon Hans Persson. Gårdarnas storlek vad arealen beträffar, kan jag ej komma ihåg, men å n:r 1 hade man en kreatursbesättning på cirka tjugo djur och sju à åtta hästar samt en femton à tjugo får och på n:r 4 omkring halva detta antal.

Möbleringen av husmanshusens kammerse motsvarande sommarstugan, bakhus fanns ej här, var relativt sett liknande den på gårdarna i mindre omfattning och i viss mån av enklare slag. Möbleringen av kammerset i mitt eget föräldrahem bestod ~~möbleringen~~ av: en säng, där min broder och jag hade vår sovplats, en skänk, en pulpet med snedklaff, två kistor och ett par stolar, mera fanns ej utrymme för.

UPPVÄRMNING OCH BELYSNING.

Någon som helst anordning för uppvärmning av sommarstugorna fanns i allmänhet ej. Det är ju möjligt, att det kunde förekomma på enstaka ställen, men inga som jag känner till. När trakten blev elektrifierad, kan jag ej upplysa om, då detta inträffat efter

det jag avflyttat från orten. Man hade i allmänhet fotogenbelysning, på somliga ställen från en hänglampa hängande i en krok i taket över bordet och på andra ställen en stålampa, vilken man kunde flytta på och placera efter behag, men som i största allmänhet var stående på det stora stenbordet i dagligstugan. Man började mera allmänt med fotogenlampor i mitten av 1890-talet. Tidigare begagnade man sig av hemmastöpta talgljus för belysningsändamål.

VÄGGBEKLÄDNAD.

Vad det gäller första frågan i detta stycke, så kan jag ej besvara denna, enär jag ej har mig något bekant härom. Från den tid som här åsyftas, har jag inget minne av att jag sett något rum där taket varit utsmyckat med dekorationer, men för cirka tre år sedan gästade jag en gård som hette Bosarp i Blentarp, en grannsocken till Everlöv, och där fick jag se en mycket vacker takdekoration i salen man jag saknar förmåga till att kunna beskriva densamma. Enligt vad ägaren till gården, häradsdomare Anders Classon berättade för mig, så hade dekorationerna utförts av målaremästare Sjöberg i Weberöd någon gång i slutet av 1800-talet på uppdrag av nuvarande ägarens

svärfader, Nils Jönsson, som då var ägare till gården. Denne Sjöberg, vilken avled strax efter detta cekels början, och som jag kände personligen, hade anseende om sig såsom varande en mycket framstående fackman inom sitt yrke.

Panel längs väggarna, vet jag mig aldrig ha sett förekomma där på orten. Golven i rummen voro brädgolv, taket likaså med synliga bjälkar. Fönstren hade så gott som alltid sex rutor infattade i bågar av trä, men det fanns dock de ställen där man kunde få se blyinfattade fönster, men jag ^{kan}/ej nu med säkerhet lämna uppgift om vilka. Dörrarna till boningslängorna på gårdarna voro i allmänhet av spegeldörrstyp. I husmansstugorna plana och sammansatta av plöjda brädor, vilka sammanhöllos med tvärslår.

MÖBLERING.

Som jag ovan nämnt, kan man väl knappast tala om någon möblering av sommarstugorna i egentlig mening, i de fall jag varit i tillfälle att få se dem. Jag skulle snarare vilja benämna utrymmet för kistekammare. Träslaget till kistorna var dels ek och dels fur. Vissa ekkister voro bonade i träets färg, men det fanns även

ACC. N:R M. 14869:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7.

målade i allmogefärger med blå botten och med blomsterutsmyckning-
ar i röd färg och försedda med årtal och ägarens initialer. Jag vill
vill minnas att någon fanns som var mycket gammal och som gått i
arv i ett par à tre generationer med tidsbeteckning från 1700-ta-
let. Furukistorna verkade vara av nyare datum både målade och omå-
lade. Vad som i övrigt angår möblerna, deras anskaffning, typ,
tillverkning m.m. kan jag ej yttra mig om, enär jag saknar all
känedom härom. Piano eller orgel, vet jag mig ej ha sett förekom-
ma i hågott hem, där på orten, på den tiden.

ÖVRIGA MÖBLERINGSDETLJER.

De frågor som här framstälts, saknar jag fullständigt förmåga
till att kunna besvara. Jag känner ej till eller har något minne
av de detaljer som här berörts.

SALENS ANVÄNDNING.

Man kan knappast påstå, att salen eller sommarstugan, som den
då kallades, användes till dagligt bruk. Den kunde ju ej uppvär-
mas, varför jag närmast skulle vilja betrakta densamma som för-
varingsrum eller kistekammare.

8.

Det är inte lätt för mig att giva något tillförlitligt svar på vilka gäster som blevo inviterade till inträde i salen, men jag skulle inte tro, att vare sig grannar eller andra främmande vid tillfälliga besök blevo inbjudna i salen utan möjligen i undantagsfall av någon särskild anledning. Jag såg i varje fall aldrig, att det förekom. Söndagarna utgjorde inget undantag ifråga om salens användning.

Med undantag för begravnings- och bröllopfester, då man använde såväl dagligstugan som sommarstugan till att duka fram maten i, och ibland även logen, hade man inga större fester, som jag har minne av att jag hört omtalas. Nog hade man främmande ibland, men i allmänhet ej till större antal än att de kunde inrymmas i dagligstugan under måltiden. Vid bröllopfester dansade man på logen. Husförhör eller liknande religiösa möten hade upphört att existera före den tid som jag har minne utav, men jag hörde omtalas, att det förekommit tidigare.

Som jag ovan nämnt, fanns en säng placerad i sommarstugan avsedd för, att kunna herberga gäster som stannade kvar över natten.

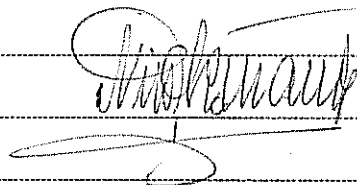
Själv har jag en gång senare övernattat i nämnda rum, vid ett tillfälle då jag gästade ovanomnämnda änkan Margareta Andersson, Kumlatofta n:r 1.

Huruvida man använt salen till vigselrum vet jag ej. I allmänhet vigdes man i kyrkan eller i prästgården. Hur ofta städning utfördes, kan jag ej yttra mig om. Andra finrum fanns ej, vad jag har mig bekant.

ORSAKER TILL SALENS TILLKOMST ELLER FÖRÄNDRINGAR I MÖBLERINGEN.

Härom saknar jag all kännedom, varför jag ser mig oförmögen till att kunna besvara denna fråga.

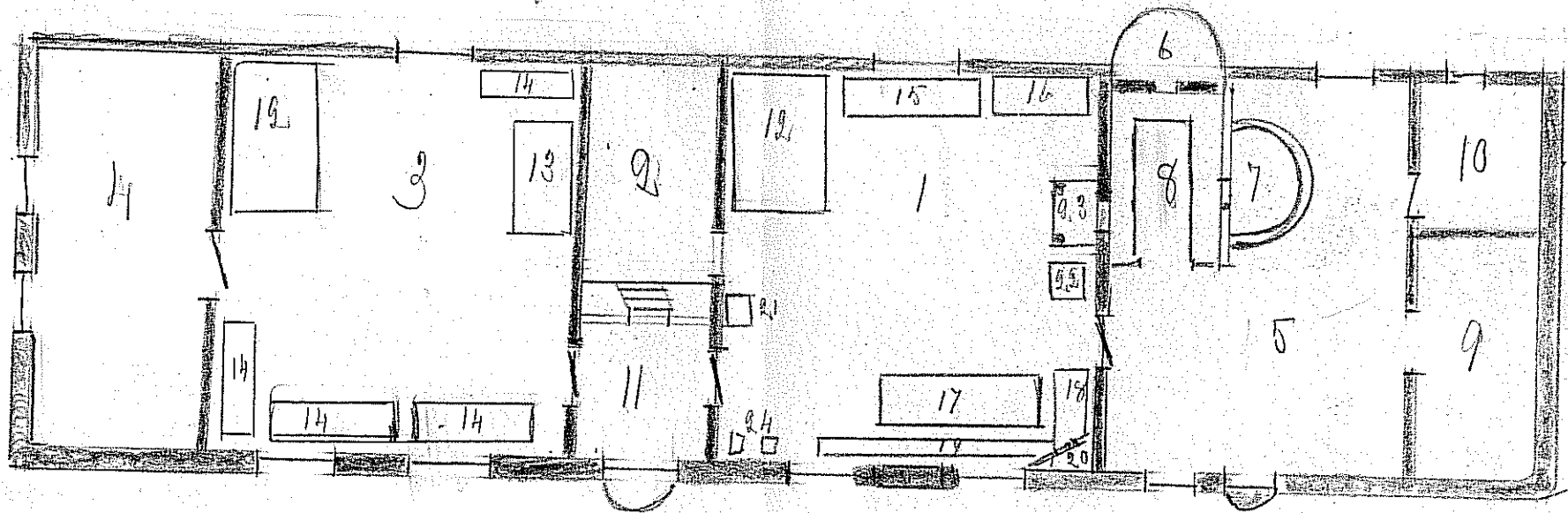
Malmö i april 1959.

Jag har garvskåp mycket kläder som

Planritning över inredningen i en bostingslänga på Söder som relativt sett såg ut med småns anordningar på så god som alla gårdar där på slutet 1890-talet. Dagligstugan alltid i mitten, men köket och sommarstugan kunde ju vänta sig i förhållande till denna.

Trädgårdshuset.

1. Dagligstuga	6. Bakugn	12. Sängar	18. Badbänk
2. Matsal, som ofta används till vardagsrum	7. Inmurad gypa	13. Skåp	19. Badbänk
3. Sommarstuga	8. Skåp och öppen spis	14. Skåp	20. Kåstask
4. Bakhus	9. Färdstuga	15. Lopp	21. Dörrlucka
5. Kök. (Köket)	10. Jungfru kammare.	16. Skåpugn	22. Kammare
	11. Fäststuga med uppgång till loftet.	17. Hembänk	23. Fästugn
			24. Skåp

FOLKLIVSARKIVET M. 14869:10.
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet